

MIHAJLO DIKA

O TROŠKOVIMA UČINJENIM TIJEKOM I U POVODU PARNIČNOG POSTUPKA U HRVATSKOM PRAVU

U radu se s aspekta hrvatskog prava, ali, s obzirom na bitnu podudarnost njegove normativne osnove s onom u srpskom Zakonu o parničnom postupku, zapravo i s aspekta tog prava, nastoji – polazeći od općeg određenja toga pojma kao troškova učinjenih tijekom i u povodu parničnog postupka – odrediti opći pojam troškova parničnog postupka, te sastavnica toga pojma – troškova učinjenih tijekom parničnog postupka i troškova učinjenih u povodu toga postupka. Posebno se dodatno analizira status pret(mimo)parničnih troškova čija se naknada ostvaruje u parničnom postupku kao naknada troškova toga postupka i status takvih troškova koji se u parničnom postupku ostvaruju kao glavni ili sporedni zahtjev.

Ključne riječi: *parnični postupak, parnični troškovi*

U V O D

U hrvatskom pravu, jednako kao i u srpskom, osnove materije parničnog troškovnog materijalnog i postupovnog prava uređene su zakonima o parničnom postupku, i to odredbama glave dvanaeste tih zakona („Troškovi postupka“; 151.-176. hr. ZPP.a,¹ čl. 150.-173. srb. ZPP-a²).

Prof. dr. sc. Mihajlo Dika, emeritus Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

¹ Hr. ZPP: hrvatski Zakon o parničnom postupku (SL SFRJ 4/1977, 36/1977, 6/1980, 36/1980, 43/1982, 69/1982, 58/1984, 74/1987, 57/1989, 20/1990, 27/1990, 35/1991; NN 26/1991, 53/1991, 91/1992, 112/1999, 112/1999, 88/2001, 117/2003, 88/2005, 2/2007, 96/2008, 84/2008, 123/2008, 57/2011, 25/2013, 79/2019). Kraticom ZPP 77 označavat će se ZPP SFRJ iz 1977. Za označavanje odluka sudova koristit će se standardne kratice za označavanje sudova koji su ih donijeli, npr. kratica VSRH za označavanje Vrhovnog suda Republike Hrvatske. Za označavanje časopisa u kojima su objavljeni radovi na koje se poziva u ogledu koristit će se njihove standardne kratice, npr. kratica NZ za označavanje časopisa „Naša zakonitost“, kratica PSP za označavanje časopisa „Pregled sudske prakse“, itd.

² Srb. ZPP: srpski Zakon o parničnom postupku (SG RS 72/2001. 49/2013, 74/2001, 55/2014, 87/2018, 18/2020).

Polazna opća zakonska definicija pojma parničnih troškova postavljena je odredbom čl. 151. st. 1. hr. ZPP-a (150/1. srb. ZPP-a), prema kojoj parnične troškove „čine izdaci učinjeni u tijeku ili u povodu postupka“.³ Za određenje pojma parničnih troškova relevantne su, međutim, i daljnje odredbe glave dvanaeste hr. ZPP-a (152.-163.; 151.-162. srb. ZPP-a) kojima su postavljene osnove za određenje posebnih pojmova troškova koji se tiču specifičnih postupovnih situacija na koje se odnose, ali i za preciznije određenje navedenog općeg pojma parničnih troškova (v. *infra ad* II. – IV.). Za određenje pojma parničnih troškova relevantne su svakako i neke druge odredbe zakona o parničnom postupku te odredbe niza drugih zakona pa čak i podzakonskih propisa.

Parnični troškovi obuhvaćaju i nagradu za rad odvjetnika (advokata) i drugih osoba kojima zakon posebno priznaje pravo na nagradu (čl. 151. st. 2. hr. ZPP-a, čl. 150. st. 2. srb. ZPP-a).

Navedenim zakonskim određenjem pojmova troškova parničnog postupka kao troškova učinjenih tijekom i u povodu toga postupka ti su pojmovi određeni *in abstracto* – neovisno o tome je li riječ o takvim troškovima čija se naknada može tražiti *in abstracto* odnosno *in concreto*. To znači da su tim pojmovima obuhvaćeni troškovi parničnog postupka neovisno o tome hoće li ih definitivno snositi procesni subjekt kojemu su nastali ili će imati pravo tražiti njihovu naknadu – *in abstracto* odnosno *in concreto* od drugih procesnih subjekata.

U ovom ogledu, s obzirom na njegov zadani opseg,⁴ određenje pojmova troškova učinjenih tijekom i u povodu parničnog postupka nastojat će se općenito obraditi, što znači da neće biti posebno obrađena problematika troškova pret(mimo)parničnih postupaka, posebno takvih postupaka za mirno rješenje spora kao troškova učinjenih u povodu parničnog postupka.⁵

POJAM PARNIČNIH TROŠKOVA

Neka terminološka pitanja

U zakonu se neujednačeno koriste termini kojima se označavaju izdaci koji mogu biti učinjeni u različitim postupovnim situacijama. U nekim se odredbama

³ Prema odredbi čl. 150. st. 1. srb. ZPP-a., parnični troškovi su izdaci učinjeni u toku i povodom postupka.

⁴ Tim je opsegom determinirana i mjera produbljenosti i iscrpnosti obrade njegovog predmeta.

⁵ Riječ je, uz ostalo, o troškovima posebnih postupaka za mirno rješenje spora iniciranih tijekom parničnog postupka, postupaka radi postizavanja izvansudskog sporazuma o naknadi štete s osiguravateljem, pretparničnih postupaka za ostvarivanje prava iz radnih odnosa, pretparničnih postupaka za mirno rješenje spora u kojima kao stranka sudjeluje Republika Hrvatska itd.

koristi izraz „parnični troškovi“ (čl. 151., 157. hr. ZPP-a; čl. 150., 156., 157., 158. srb. ZPP-a), u drugima „troškovi“ (čl. 129., 152., 153., 154., 155., 156., 159., 160., 161., 162., 163., 164., 165., 167. hr. ZPP-a; čl. 151., 152., 153., 154., 155., 158., 159., 160., 161., 162., 164., 164., 166. srb. ZPP-a), „troškovi izazvani vođenjem postupka“ (čl. 154. hr. ZPP-a;), „troškovi postupka“ (naslov glave dvanaeste ZPP-a; čl. 154.a, 155., 158., 324. hr. ZPP-a), „troškovi nastali u postupku u povodu pravnog lijeka“ (čl. 166. hr. ZPP-a; čl. 165. srb. ZPP-a), „troškovi cijelog postupka“ (čl. 166/2. hr. ZPP-a; čl. 165/1. srb. ZPP-a), „troškovi postupka u povodu pravnog lijeka“ (čl. 158., 166. hr. ZPP-a; čl. 157., 165. srb. ZPP-a), „troškovi postupka za osiguranje dokaza“ (čl. 168. hr. ZPP-a; čl. 167. srb. ZPP-a). Ipak, svi se ti izrazi odnose na izdatke koji mogu biti obuhvaćeni općom definicijom pojma parničnih troškova, dakle pojmom izdataka učinjenih tijekom ili u povodu (parničnog) postupka (čl. 151. hr. ZPP-a; čl. 150. srb. ZPP-a).

Neka određenja pojma u jugoslavenskoj i postjugoslavenskoj doktrini

U bivšoj jugoslavenskoj, postjugoslavenskoj i hrvatskoj doktrini pojam parničnih troškova definirao se i definira ili citiranjem čl. 151. ZPP 77 i hr. ZPP-a, odnosno čl. 150. srb. ZPP-a, te pokušajem odvojenog specificiranja troškova koji bi nastali tijekom postupka i onih koji bi nastali u povodu njega,⁶ ili citiranjem te odredbe radi njegovog općenitog određenja, dopunjenog nesistematiziranim navođenjem troškova koji bi bili obuhvaćeni tim pojmom,⁷ odnosno citiranjem te

⁶ Tako Siniša Triva, Mihajlo Dika, *Građansko parnično procesno pravo*, 7. izdanje, Zagreb, 2004, 463, definiraju pojam parničnih troškova navodeći zakonsku odredbu koja ih sasvim uopćeno definira (čl. 151. st. 1. hr. ZPP-a), pozivajući se na to da je taj pojam zakon tako odredio u nemogućnosti da se iscrpno i taksativno nabroje parnični troškovi. Pritom ovi autori, ipak, odvojeno navode izdatke koji su učinjeni tijekom postupka i one učinjene u povodu njega. Izdaci *tijekom* postupka bili bi, npr.: izdaci za pristojbe, za izvođenje i osiguranje dokaza, za održavanje ročišta izvan sudske zgrade, za oglase, osobni troškovi stranaka i zastupnika u vezi s njihovim dolaskom u sud, nagrade za rad odvjetnika i drugih osoba koje imaju pravo na nagradu. Izdaci u *povodu* postupka bili bi, npr., troškovi obvezatnog prethodnog postupka, izvansudske opomene, nagodbe koja nije uspjela, instrukcije punomoćniku, troškovi poštarine i ostali izdaci radi pripremanja za sudjelovanje u parnici, izdaci za osiguranje dokaza i za mjere osiguranja, troškovi prouzrokovani zaključivanjem ugovora o prorogaciji ili o arbitraži. Ovi autori smatraju i da bi u parnične troškove trebalo unijeti i izdatke koje je tužitelj kao ovrhovoditelj imao u prethodnom ovršnom postupku na temelju vjerodostojne isprave, u kojemu je tuženik kao ovršenik podnio prigovor protiv rješenja o ovrsi i time doveo, s jedne strane, do prerastanja tog postupka u parnični postupak, a, s druge strane, do obustave ovršnog postupka.

⁷ U tom smislu Borivoje Poznić, Vesna Rakić-Vodinić, *Građansko procesno pravo*, 17. izdanje, Beograd, 2015, 520, pojam parničnih troškova određuju koristeći zakonsku odredbu čl. 150. st. 1. srb. ZPP-a i (primjerice) navodeći izdatke koji bi, prema njima, bili obuhvaćeni tim pojmom: troškovi za sudske takse, za izvođenje dokaza, za nagradu punomoćniku i za naknadu njegovih troškova,

odredbe, odvojenim specificiranjem troškova koji bi se smatrali troškovima nastalim tijekom postupka i onih nastalim u povodu njega te dopunskom klasifikacijom tih troškova na one koji bi bili troškovi stranaka i onih koji bi bili troškovi suda.⁸

za dnevnicu i putne troškove sudaca i drugih sudskih službenika u slučaju poduzimanja parničnih radnji izvan zgrade suda, za prevođenje i ovjeravanje isprava, za objavljivanje sudskih oglasa, za neuspjeli pokušaj nagodbe prije parnice itd. Slično i Ivo Grbin, „Troškovi parničnog postupka“, *Naša zakonitost*, br. 9-10, Zagreb, 1989, 1066.

⁸ Usp. Jože Juhart, *Civilno procesno pravo FLR Jugoslavije*, Ljubljana, 1961, 235 (polazeći od sadržajno u bitnome podudarne odredbe čl. 140. saveznog ZPP-a iz 1956.), prema kome su parnični troškovi izdaci koji nastaju u postupku ili u povodu njega i oni su ili stranački ili sudski troškovi. Stranački troškovi bili bi troškovi koji neposredno opterećuju stranku. Njih mora snositi (trpjeti) stranka koja obavlja procesne radnje ili prigodom pripremanja tih radnji. Stranka snosi troškove za putovanje u sud, poštarine za svoje podneske, sudske takse, odvjetničke i druge troškove. Parnični troškovi stranke su i oni troškovi koje je ona imala prije parnice koji su nastali radi parnice. To su pretparnični troškovi u koje pripadaju troškovi opominjanja protivnika, iako opomena nije bila nužno potrebna, dalje troškovi sudske nagodbe koja nije uspjela, troškovi postupka za osiguranje dokaza, privremenih mjera, izdavanja punomoći, ugovora o arbitraži, o prorogaciji i drugi troškovi. I ti se pretparnični troškovi ubrajaju u parnične troškove jer su nastali radi parnice. Parnični troškovi su i odvjetnički troškovi. To su izdaci koje ima odvjetnik u vezi sa zastupanjem stranke te nagrada koju ima pravo zahtijevati za svoj rad.

Nina Betetto, *Pravdni postopek, Zakon s komentarjem*, 2. knjiga, Ljubljana, 2006, 24, 25, također polazeći od zakonskog uopćeno određenog pojma parničnih troškova (riječ je o čl. 151. slo. ZPP-a iz 1999.), iscrpno i primjerice odvojeno navodi troškove koji bi bili troškovi učinjeni tijekom postupka i troškove koji bi bili učinjeni u povodu («zaradi») njega. Troškovi koji bi nastali tijekom postupka bili bi: izdaci za izvođenje dokaza, za sudske takse, za procesne radnje unutar sudskih zgrada, za putne troškove i troškove zbog izgubljene zarade u vezi sa samim tijekom postupka stranaka i njihovih zakonskih zastupnika, troškovi u vezi s dostavom putem pravne ili fizičke osobe koja obavlja dostavu kao registriranu djelatnost. Troškovi koji bi nastali u povodu postupka bili su razni materijalni troškovi (npr. za fotokopiranje i poštarinu), troškovi osiguranja dokaza prije parnice koji se uvažavaju u parnici, troškovi obvezatnog prethodnog postupka, troškovi izvansudske opomene, troškovi pokušane sudske nagodbe, troškovi pokušaja mirnog rješenja spora jednim od alternativnih oblika rješavanja sporova, ako se parnične stranke nisu drukčije dogovorile, troškovi sporazuma o prorogaciji, troškovi vještaka koje je za njega stranka imala prije parnice, troškovi oštećenika – osiguranika koji se prije podnošenja tužbe obratio osiguravatelju radi naknade štete, troškovi možebitne detektivske usluge, drugi troškovi u okviru pripremanja za sudjelovanje u parničnom postupku ako su nastali u vezi s konkretnim sporom. *Ibidem*, 26, po uzoru na J. Juhart, op.cit., provodi s obzirom na subjekte i distinkciju između stranačkih i sudskih troškova. Troškovi koji terete stranku bili bi njezini putni troškovi, izgubljena plaća ili zarada, izdaci u vezi s poštarinom, sudskim pristojbama te nagrađivanjem odvjetnika i drugih osoba kojima zakon priznaje pravo na nagradu. Stranački troškovi bili bi i troškovi koje je ona imala prije parnice u okviru pripremanja za nju kao i troškovi koji su nastali u povodu postupka. Sudski troškovi bi se dijelili na one koji su povezani s konkretnim sudskim postupkom i izdatke koji su neovisni o individualnom sporu. Među prve bi se ubrajali troškovi za izvođenje pojedinih dokaza (svjedočenje, vještačenje, nagrada za tumače) te putne troškove i dnevnicu kada se službene radnje obavljaju izvan sudske zgrade. Iako bi ti izdaci bili izvorna obveza države, njih zakon, ističe Betetto, s time da strankama nalaze plaćanje predujma, prevaljuje na stranke. Država samo iznimno mora, barem prethodno, pokriti

Pokušaj vlastitog određenja pojma

Zakonsku definiciju pojma parničnih troškova kao izdataka učinjenih „u tijeku ili u povodu postupka“ (čl. 151. st. 1. hr. ZPP-a) nužno je zbog njene uopćenosti i nedovoljne određenosti višestruko precizirati. Prvo, ona zahtijeva određenje značenja riječi „izdataka“ koja je u njoj upotrijebljena. Drugo, ona nameće potrebu određenja kriterija za razlikovanje između izdataka učinjenih tijekom i onih učinjenih u povodu postupka, što zapravo pretpostavlja određenje pojmova „tijekom postupka“ i „u povodu postupka“. Treće, ona otvara problem kriterija na temelju kojih će se pojedinim od izdataka koji bi mogli biti učinjeni tijekom i u povodu postupka pridati značenje parničnih troškova – općenito ili samo s obzirom na to jesu li učinjeni tijekom ili u povodu postupka, odnosno samo s obzirom na neke specifične situacije koje se mogu javiti tijekom ili u povodu postupka. Četvrto, ona zahtijeva i da se odredi krug procesnih subjekata čiji se izdaci koji su im nastali tijekom i u povodu parničnog postupka mogu smatrati parničnim troškovima – općenito ili s obzirom na to jesu li učinjeni u tijeku ili u povodu postupka, odnosno ovisno o specifičnostima pojedinih postupovnih ili drugih pravnih situacija u kojima mogu biti učinjeni.

Premda pojam izdataka doslovno, u užem smislu, obuhvaća ono što je plaćeno ili što treba platiti u vezi s nečim,⁹ tim pojmom treba obuhvatiti i financijske gubitke koje stranke i drugi procesni subjekti mogu pretrpjeti u povodu parničnog postupka, npr. gubitak zarade, plaće ili nekog drugog prihoda, ali i u obliku nekog drugog oblika štete.

Izdacima učinjenim tijekom postupka treba smatrati one koji su izravno vezani uz pokretanje i vođenje određenog parničnog postupka – redovito uz poduzimanje pojedinih radnji u tom postupku, ali i one koji mogu nastati u povodu određenih troškovnogenektivnih okolnosti, nastupjelih tijekom postupka, koje nemaju značenje parničnih radnji, poput, npr., smrti stranke. Pojmom troškova učinjenih tijekom postupka treba u širem smislu obuhvatiti i troškove tom postupku prethodećeg postupka određivanja ovrhe na temelju vjerodostojne isprave, koji se nakon podnošenja prigovora nastavlja kao parnični postupak (čl. 58. OZ),¹⁰ analogno kao što su sastavni dio troškova parničnog postupka nastavljenog nakon podnošenja prigovora protiv platnog naloga i troškovi tom postupku prethodećeg postupka za izdavanje platnog naloga (450., 456. hr. ZPP-a).

sudske troškove. Druga skupina sudskih troškova su troškovi za rad sudova kao državnih organa. Njih djelomično pokrivaju parnične stranke plaćanjem sudskih pristojbi. Parnični troškovi obuhvaćaju i nagradu odvjetnika i drugih osoba kojima zakon priznaje pravo na nagradu.

⁹ Prema *Rječniku hrvatskog jezika*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža i Školska knjiga, Zagreb, 2000, 386, izdatak je novac koji se potroši za zadovoljenje različitih potreba, trošak.

¹⁰ OZ: Ovršni zakon, NN 112/2012, 25/2013, 93/2014, 55/2016, 73/2017, 131/2020.).

Troškovi koji su učinjeni u povodu parničnog postupka su troškovi koji su nastali u vezi s radnjama koje su stranke i eventualno drugi sudionici u postupku poduzeli prije pokretanja određenog parničnog postupka, i to radi pripreme njegova vođenja odnosno radi otklanjanja potrebe njegova vođenja, ili za vrijeme vođenja toga postupka, ali izvan njega, također u funkciji pripreme njegova vođenja odnosno radi otklanjanja potrebe njegova vođenja. To, svakako, mogu biti i troškovi u vezi s radnjama koje su poduzete radi pripremanja radnji kojima će se inicirati postupci u povodu izvanrednih pravnih lijekova. Značenje troškova učinjenih u povodu parničnog postupka treba pridati i troškovima koji nastanu u vezi s drugim troškovnogenativnim okolnostima koje nastupe u povodu toga postupka.¹¹

Opća definicija pojma parničnih troškova (čl. 151. st. 1. hr. ZPP-a) omogućava da se pojmom izdataka učinjenih tijekom parničnog postupka obuhvate izdaci koji mogu nastati svim procesnim subjektima tijekom toga postupka – strankama, umješćima, sudu, svjedocima, vještacima, tumačima i drugim sudionicima u postupku koji u njemu mogu nastupiti u raznim svojstvima i funkcijama. Određenje kruga subjekata čijim se izdacima može priznati svojstvo parničnih troškova učinjenih u povodu postupka ovisi, međutim, o određenju pojma „u povodu postupka“, ali i o subjektima kojima oni mogu nastati u vezi s pravnim situacijama koje mogu biti obuhvaćene tim pojmom. To će svakako biti izdaci stranaka i umješćaa, a hoće li to biti i izdaci drugih mogućih sudionika u naznačenim situacijama, to će ovisiti o vrsti samih izdataka i o specifičnostima pojedinih situacija u kojima mogu biti učinjeni.

Prigodom određenja pojma parničnih troškova potrebno je razlikovati opći pojam tih troškova, kao izdataka učinjenih tijekom i u povodu parničnog postupka (čl. 151. st. 1. hr. ZPP-a),¹² od pojma parničnih troškova koje su pojedini procesni subjekti dužni prethodno snositi (čl. 152., 153. hr. ZPP-a), pojma parničnih troškova čiju naknadu pojedini procesni subjekti mogu *in abstracto* tražiti od drugih sudionika u postupku, redovito od protivne stranke, odnosno definitivno sami snositi (čl. 154., 156., 157., 158., 159., 160., 161. hr. ZPP-a), te pojma parničnih troškova naknadu kojih pojedini procesni subjekti, redovito stranke, mogu *in concreto* zahtijevati od drugih sudionika u postupku, redovito od protivne stranke, odnosno definitivno sami snositi (čl. 155. hr. ZPP-a).¹³

¹¹ Značenje drugih troškovnogenativnih okolnosti mogu imati, npr., smrt ili bolest koje od stranaka, prestanak radu u sudu zbog nekih izvanrednih okolnosti itd.

¹² Zapravo je definicijom iz čl. 151. st. 1. hr. ZPP-a naznačen samo orijentacijski krug izdataka kojima bi se moglo priznati svojstvo parničnih troškova.

¹³ Budući da se svim troškovima kojima se *in abstracto* priznaje svojstvo parničnih troškova ne priznaje svojstvo troškova čija se naknada može *in abstracto* tražiti, odnosno s obzirom na to

Troškovi koje stranke snose – prethodno ili definitivno, odnosno separatno – tijekom i u povodu određenog parničnog postupka spadaju, svakako, u načelu, u troškove toga postupka. To isto treba vrijediti i za sud kad iz svojih proračunskih sredstava, *ex officio* ili na zahtjev nekog od sudionika, predujmljuje sredstva za poduzimanja nekih postupovnih radnji (čl. 153. st. 5. hr. ZPP-a) pa čak i definitivno snosi neke od tih izdataka (čl. 154. st. 6. hr. ZPP-a). Konačno, budući da i drugi sudionici u postupku (umješači; imenovani prethodnici i treći obaviješteni o parnici; zastupnici; svjedoci; vještaci; tumači, itd.) mogu tijekom ili u povodu parničnog postupka imati troškove u vezi s obavljanjem određenih radnji tijekom postupka, a neki od njih i tražiti da im se predujme sredstva za njihovo pokriće, odnosno tražiti njihovu naknadu, ali biti i osuđeni da ih naknade drugima, nužno je pojmom parničnih troškova obuhvatiti i te izdatke.

Određenje izdataka kojima se priznaje svojstvo parničnih troškova – neovisno o tome jesu li učinjeni tijekom ili u povodu postupka – provodi se primjenom dviju metoda.

Nekim je izdacima zakonskim i/ili podzakonskim propisima, ali, iznimno, i drugim općim aktima, izriječno ili posredno, priznato svojstvo parničnih troškova. Tako je odredbom čl. 151. st. 2. hr. ZPP-a propisano da parnični troškovi obuhvaćaju i nagradu za rad odvjetnika i drugih osoba kojima zakon priznaje pravo na nagradu.¹⁴ Ta je odredba dopunjena odredbom čl. 155. st. 2. hr. ZPP-a, prema kojoj, ako je za nagradu odvjetnika ili za druge troškove propisana tarifa, takvi se troškovi odmjeravaju prema toj tarifi. Pritom pod pojmom tarife u kontekstu te odredbe treba razumjeti i neki drugi opći pravni akt koji sadrži (izravno ili posredno) pravila o tome kojim se izdacima može priznati svojstvo troškova parničnog postupka te mjerila za utvrđivanje njihove visine, npr. zakon¹⁵ ili pravilnik nadležnog državnog tijela ili opći akt nedržavnog pravnog subjekta.¹⁶

da se svim troškovima čija se naknada može *in abstracto* tražiti neće priznati i značenje troškova čija će se naknada moći tražiti u pojedinim slučajevima, zato što će to ovisiti o ocjeni suda jesu li oni u tim slučajevima biti potrebni za svrhovito vođenje parnice (*arg. ex* čl. 154. st. 2. i čl. 155. hr. ZPP-a), valja razlikovati i između pojma troškova kojima se *in abstracto* priznaje svojstvo parničnih troškova, pojma parničnih troškova čija se naknada može *in abstracto* tražiti i pojma takvih troškova čija se naknada može *in concreto* tražiti.

¹⁴ Odvjetnička tarifa je mjerodavna i za uvrđivanje prava stranke koju zastupa državno odvjetništvo da traži naknadu troškova i nagradu u povodu takva zastupanja (*arg. ex* čl. 163. hr. ZPP-a).

¹⁵ Npr. hrvatski Zakon o sudskim pristojbama (NN 74/95, 57/96, 137/02, (26/03), 125/11, 112/12, 157/13, 110/15.), koji sadrži i tarifu po kojoj se te pristojbe obračunavaju.

¹⁶ Npr. odluke o naknadi troškova postupka mirenja pred pojedinim centrima za mirenje.

Za izdatke koji se kao parnični troškovi ne mogu identificirati primjenom prve navedene metode, sudskoj je praksi prepušteno da tumačenjem pravnog standarda parnični troškovi zauzme stav o tome može li im se priznati to svojstvo. To se u prvom redu tiče „osobnih“ izdataka stranaka i umješaa. U tom će smislu određenje izdataka kojima se priznaje svojstvo parničnih troškova biti dijelom i sudsko-pravna kreacija. Sudskoj je praksi, svakako, prepušteno da pobliže odredi značenje i domašaj općih normi kojima je nekim od izdataka priznato svojstvo parničnih troškova – općenito ili s obzirom na specifične procesne situacije.

Uzimajući u obzir ono što je *supra* rečeno, opći pojam troškova parničnog postupka bilo bi moguće odrediti u smislu da su to izravni ili posredni financijski izdaci, uključujući i gubitke, koje tijekom takvog postupka ili u povodu njega mogu imati stranke, sud i drugi procesni subjekti, neovisno o tome tko ih je prethodno snosio, odnosno tko će ih biti dužan konačno ili separatno naknaditi ili snositi (*arg. ex čl. 151. st. 1. hr. ZPP-a*), izdaci kojima je to svojstvo izrijekom priznato zakonom ili kojim drugim općim pravnim aktom, odnosno pravnokreativnom djelatnošću sudske prakse.

OPĆENITO O TROŠKOVIMA UČINJENIM TIJEKOM PARNIČNOG POSTUPKA

Općenito

Troškovi nastali tijekom parničnog postupka su troškovi stranaka, umješaa, svjedoka, vještaka i drugih sudionika u postupku te stanoviti troškovi suda – koje su ti procesni subjekti imali u određenom postupku u vezi s radnjama koje su u njemu poduzeli ili koji su im u tom postupku nastali u vezi s drugim troškovnogenrativnim okolnostima koje su se dogodile tijekom toga postupka. U te troškove spadaju i troškovi za sudske pristojbe koje su neki od sudionika u postupku platili ili su dužni platiti u vezi s radnjama koje su u njemu poduzeli.

Troškovi stranaka i umešaa

U troškove koji strankama nastanu tijekom parničnog postupka svakako spadaju:

(1) izdaci nastali u vezi s njihovim osobnim dolaskom na sud, odnosno u vezi s radnjama koje su izravno poduzele u postupku u tom svojstvu ili u vezi s njihovim očitovanjima ili saslušanjem u svrhu dokazivanja (putni troškovi, troškovi smještaja, dnevnice i izgubljena zarada u povodu dolaska na ročišta);

(2) njihovi izdaci za sudske pristojbe. Sudske pristojbe, naime, nisu sudski troškovi, već troškovi stranaka i drugih sudionika u postupku koji se tiču naknada koje oni moraju platiti državi u vezi s obavljanjem određenih radnji u postupku;

(3) sredstava koja su stranke predujmile (predujmili) radi pokrića troškova izvođenja određenih dokaza, npr. radi provedbe uviđaja, pribavljanja isprava, saslušanja svjedoka, obavljanja vještačenja, saslušanja stranaka, ali i naknadni izdaci za pokriće tih troškova. Ovi troškovi obuhvaćaju i troškove osiguranja dokaza tijekom parničnog postupka;

(4) izdaci vezani uz korištenje usluga tumača;

(5) izdaci vezani uz postupovne radnje koje sud poduzima izvan zgrade suda sredstva za poduzimanje kojih je stranka predujmila ili naknadno podmirila;

(6) troškovi zastupanja (naknada troškova zakonskim zastupnicima i zastupnicima po zakonu, naknada troškova punomoćnicima općenito i nagrada određenim kvalificiranim punomoćnicima, posebno odvjetnika);

(7) troškovi privremenog zastupnika postavljenog tuženiku te troškovi u vezi s postavljanjem takva zastupnika tužitelju;

(8) troškovi objavljivanja oglasa u vezi s postavljanjem privremenog zastupnika te troškovi objavljivanja drugih oglasa tijekom postupka;

(9) troškovi posebnih oblika dostave, npr. preko javnog bilježnika;

(10) troškovi incidentalnog postupka priznanja nekih stranih sudskih i arbitražnih odluka provedenih u okviru parničnog postupka u vezi s rješavanjem prethodnih – materijalnopravno i procesnopravno relevantnih – pitanja itd. Troškovi takvih postupaka koji bi se proveli kao posebni postupci izvan parničnog postupka radi primjene njihovih rezultata u tom postupku bili bi troškovi nastali u povodu parničnog postupka;

(11) troškovi incidentalnog postupka za određivanje privremenih mjera unutar parničnog postupka.

Za troškove umješača koji bi imali značenje troškova učinjenih tijekom parničnog postupka vrijedilo bi u načelu ono što je rečeno za takve troškove stranaka.

Troškovi svjedoka, vještaka, tumača i drugih sudionika u postupku

Troškovi svjedoka, vještaka, tumača i trećih osoba koje mogu sudjelovati u dokazivanju kao troškovi nastali tijekom parničnog postupka su primarno troškovi tih osoba, ali ti troškovi – zato što sredstva za njihovo podmirenje u pravilu predujmljuju ili naknadno naknađuju stranke ili, iznimno, umješači, odnosno sud – mogu biti i troškovi stranaka, umješača odnosno suda.

Troškovi suda

Kad je riječ o troškovima suda, potrebno je razlikovati troškove koje su sudu radi poduzimanja određenih radnji dužne predujmiti stranke odnosno umješači, od troškova koje sud pokriva iz svojih proračunskih sredstava.

Sudske pristojbe

Budući da su sudske pristojbe dužne plaćati stranke, umješači i neki drugi sudionici u postupku, izdaci tih subjekata učinjeni s time u vezi su i njihovi parnični troškovi.

OPĆENITO O TROŠKOVIMA UČINJENIM U POVODU PARNIČNOG POSTUPKA

Pojam troškova učinjenih u povodu parničnog postupka, koji nije zakonski definiran, bilo bi moguće odrediti u širem i užem smislu.

U užem smislu to bi bili troškovi nastali u vezi s radnjama poduzetim izvan konkretnog parničnog postupka u funkciji njegova vođenja.¹⁷ To bi, najprije, bili troškovi u vezi s radnjama poduzetim u nekim drugim sudskim i izvansudskim postupcima provedenim prije pokretanja parničnog postupka ili paralelno s njime te troškovi radnji poduzetih izvan tih postupaka,¹⁸ također prije ili uporedo s parničnim postupkom – redovito radi njegova pripremanja, npr. radi prikupljanja procesnog materijala (u pravilu dokaza) koji će se u njemu upotrijebiti. Stav da bi navedene troškove bilo moguće u načelu obuhvatiti pojmom troškova učinjenih u povodu parničnog postupka svoje bi uporište, između ostaloga, mogao naći u odredbi prema kojoj troškove (izvanparničnog) postupka osiguranja dokaza stranaka može naknadno ostvarivati kao dio parničnih troškova prema uspjehu u parnici (čl. 168. st. 2. hr. ZPP-a). Ta bi odredba, naime, *arg. a cohaerentia, a competudine*,

¹⁷ Ivo Grbin, „Vrijednost predmeta spora te troškovi parničnog postupka“, *Godišnjak 14, Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse*, Organizator, Zagreb, 2007, 456, među parnične troškove svrstava, ne samo parnične troškove koji su neposredno uzrokovani sudjelovanjem stranke i drugih procesnih subjekata u postupku, odnosno koji su nastali obavljanjem procesnih radnji u postupku, nego i izdatke koji nisu u izravnoj vezi s poduzimanjem radnji u postupku, ali služe njegovu vođenju. Značenje troškova u povodu postupka (čl. 151. st. 1. hr. ZPP-a) imala bi upravo ova druga kategorija troškova – izdataka koji nisu u izravnoj vezi s poduzimanjem radnji u postupku, ali služe njegovom vođenju.

¹⁸ Ti troškovi ne moraju biti rezultat radnji poduzetih pred sudom – usp. GRBIN, Vrijednost predmeta spora, 456.

per analogiam, omogućavala zastupanje stajališta da bi se i troškovima raznih pret(mimo)parničnih postupaka koji bi bili provedeni radi prikupljanja (svojevrsnog osiguranja) procesnog materijala (u pravilu dokaza) koji bi se koristio u eventualnom budućem parničnom postupku moglo pridati značenje troškova koji bi se mogli ostvarivati kao dio parničnih troškova – već prema kriterijima koji bi *in concreto* bili mjerodavni za konačno snošenje tih troškova. Analogno bi trebalo vrijediti i za troškove u vezi s poduzimanjem radnji koje bi u istu svrhu bile poduzete izvan parničnog postupka, npr. za troškove pripremanja priloga uz podneske koji će biti upotrijebljeni u parničnom postupku, poput troškova pribavljanja određenih isprava, troškova njihova fotokopiranja, troškova pribavljanja nekih predmeta uviđaja koji će biti priloženi uz tužbu ili druge podneske, odnosno doneseni u sud.

Troškovima nastalim u povodu parničnog postupka u naznačenom užem smislu trebalo bi smatrati i materijalne izdatke stranaka i drugih sudionika u postupku u vezi s pripremanjem i podnošenjem podnesaka, osim troškova njihova sastavljanja, npr. troškove vezane uz prikupljanje potrebnih podataka, troškove za poštarinu¹⁹ i sl.

U širem smislu pojam troškova učinjenih u povodu parničnog postupka obuhvaćao bi, pored pojma takvih troškova u navedenom užem smislu, i troškove radnji poduzetih u drugim sudskim ili izvansudskim postupcima provedenim zato da bi se otklonila potreba vođenja parničnog postupka, postupcima čiji bi pravozaštitni cilj bio mimoparnično, redovito sporazumno, rješenje spora – neovisno o tome je li njihova pret(mimo)parnična provedba propisana kao obvezatna ili nije. Pored ovih troškova pojam troškova učinjenih u povodu parničnog postupka u širem smislu obuhvaćao bi i troškove raznih drugih radnji koje bi bile poduzete izvan navedenih mimoparničnih postupaka s istim pravozaštitnim ciljem, npr. troškove u vezi sa sastavljanjem i slanjem raznih opomena, poziva, prijedloga itd. koje bi potencijalni tužitelji upućivali potencijalnim tuženicama radi otklanjanja razloga koji bi mogli biti povod za pokretanje parničnog postupka, a ne radi izazivanja određenih materijalnopравnih učinaka.

Postupci čiji je pravozaštini cilj pripremanje vođenja parničnog postupka, redovito prikupljanjem procesnog materijala, mogu biti sudski i izvansudski. Značenje takvog sudskog postupka ima svakako postupak za sudsko osiguranje dokaza (čl. 272. – 276., čl. 168. st. 2. hr. ZPP-a), dok značenje takvog nesudskog postupka ima, npr., postupak javnobilježničkog «osiguranja dokaza» (čl. 90. ZJB).²⁰ Značenje sudskih postupaka mogu imati i različiti izvanparnični postupci koji se provode radi pribavljanja određenih isprava iz sudskih evidencija. Značenje nesudskih

¹⁹ Usp. I. Grbin (1989), op. cit., 1066.

²⁰ ZJB: hrvatski Zakon o javnom bilježništvu, NN NN 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09, 120/16.

postupaka za prikupljanje procesnog materijala mogu imati i upravni postupci, koji se redovito provode radi pribavljanja isprava iz javnih izvansudskih evidencija. Značenje izvansudskog postupka radi prikuplja procesnog materijala mogu imati i tzv. tehničke arbitraže.

U jednom specifičnom smislu značenje postupaka koji imaju za cilj prikupljanje procesnog materijala koji će se koristiti u budućem parničnom postupku ili u parničnom postupku koji je već pokrenut mogu imati i posebni postupci u kojima se rješavaju prejudicijelna pitanja (čl. 12. hr. ZPP-a; čl. 12. srb. ZPP-a) kao specifična činjenična pitanja.²¹ Ipak, budući da se o troškovima takvih postupaka definitivno odlučuje u tim postupcima, oni neće imati značenje troškova učinjenih u povodu parničnog postupka.

I postupci radi sporazumnog rješenja spora mogu biti sudski i nesudski.

Sudski je postupak postupak radi sklapanja izvanparnične nagodbe (čl. 159. st. 2. hr. ZPP-a, čl. 158. srb. ZPP-a). Sudski je i postupak mirenja na koji parnični sud uputi stranke ili provedbu kojega im je predložio, a koji se provodi pred sudom (čl. 186.d hr. ZPP-a).

Nesudski postupci koji trebaju dovesti do sporazumnog rješenja spora mogu biti dvojaki po svojoj prirodi. Provedba nekih od njih je – izravno ili posredno – propisana kao obvezatna i oni se redovito provode kao pretparnični nesudski postupci. Među takve postupke treba svrstati i nesudske postupke na koje je parnični sud uputio stranke radi pokušaja sporazumnog rješenja spora (čl. 186.d hr. ZPP-a). Značenje obvezatnog pretparničnog postupka radi mirnog rješenja spora ima i takav postupak čija je obvezatna provedba utanačena sporazumom stranaka (*arg. ex* 18. ZMI).²² Obvezatnost tog postupka proizlazi iz okolnosti da njegova prethodna provedba ima značenje pozitivne procesne pretpostavke. Drugi takvi postupci su fakultativni. Njih mogu pokrenuti sudionici u spornom odnosu, iznimno i treći. Oni se mogu provesti kao pretparnični ili kao posebni nesudski postupci uporedo s već pokrenutim parničnim postupkom prije njegova okončanja.²³

²¹ O značenju prejudicijelnih pitanja kao svojevrsnih činjeničnih pitanja usp. Mihajlo Dika, *Građansko parnično pravo, Utvrđivanje činjenica*, VII. knjiga, Zagreb, 2018., §§ 20/5., 22.-30.

²² ZMI: hrvatski Zakon o mirenju, NN 18/2011. Prema čl. 18. ZMI, ako su se stranke sporazumjele o provođenju mirenja i izrijekom se obvezale da tijekom točno određenog vremenskog razdoblja ili do nastupanja točno određenog uvjeta neće pokretati ili nastavljati sudske, arbitražne ili druge postupke, takav sporazum ima obvezujući učinak. U tom slučaju, sud, arbitri ili druga tijela kod kojih se pokrene postupak o istom predmetu spora, odbacit će na zahtjev druge stranke akt kojim se postupak pokreće ili nastavlja.

²³ Mimoparnični postupak radi sporazumnog rješenja spora mogao bi se svakako provesti i nakon okončanja parničnog postupka. Stranke bi, naime, i u tom postupku mogle naknadno drukčije urediti svoje odnose nego u odluci kojom je okončan parnični postupak.

U vezi sa svim navedenim kategorijama pret(mimo)parničnih postupaka postavlja se zapravo pitanje može li se naknada svih ili nekih od troškova nastalih „u tijeku i u povodu njihove provedbe“²⁴ ostvarivati samo u postupku u «u tijeku i u povodu» kojega su nastali, ili u naknadno pokrenutom ili paralelno vođenom parničnom postupku koji je s njime sadržajno i funkcionalno povezan, odnosno u posebnom parničnom postupku u kojemu bi se o pravu na naknadu tih troškova odlučivalo kao o glavnom pitanju. Trebalo bi uzeti da bi troškovi koji bi nastali tijekom i u povodu svih navedenih postupaka u načelu mogli imati značenje parničnih troškova ako bi to opravdavao njihov pravozaštitni cilj, osim ako se o njima definitivno ne bi odlučivalo u tim postupcima.

Isto značenje kao i troškovi koji mogu nastati „tijekom i u povodu“ pret(mimo)parničnih postupaka imali bi i troškovi učinjeni prigodom poduzimanja ili u povodu poduzimnja pojedinih troškovnogenerativnih radnji ili općenito nastupanja takvih okolnosti.

PRET(MIMO)PARNIČNI TROŠKOVI KOJI SE U PARNIČNOM
POSTUPKU NAKNAĐUJU KAO PARNIČNI TROŠKOVI I TAKVI
TROŠKOVI KOJI SE U PARNIČNOM POSTUPKU OSTVARUJU
KAO GLAVNI ILI SPOREDNI ZAHTJEV

Općenito

Odgovor na pitanje o putu pravne zaštite kojim će se ostvarivati pojedini pretparnični troškovi ovisio bi o tome je li pojedini takav trošak nastao u povodu radnje čije je poduzimanje propisano kao pretpostavka za nastanak neke materijalnopravne posljedice (ovlaštenja, obveze itd.) ili kao pretpostavka dopuštenosti pokretanja parničnog postupka, odnosno u funkciji njegova pripremanja ili otklanjanja potrebe njegova vođenja.

Troškove pretparničnih radnji koje su poduzete ili troškovi pretparničnih postupaka koji su provedeni radi prikupljanja procesnog materijala koji treba upotrijebiti u eventualnom budućem parničnom postupku, dakle troškovi radnji poduzetih odnosno postupaka provedenih u funkciji pripremanja toga postupka, u načelu treba moći ostvarivati kao dio troškova naknadno pokrenutog parničnog postupka. Tome u prilog, *arg. a cohaerentia, a completudine, per analogiam*, ide i odredba, prema kojoj troškove postupka izvanparničnog osiguranja dokaza

²⁴ Troškovima tih postupaka trebalo bi, analogno kao i kad je riječ o troškovima parničnog postupka, smatrati troškove koji su učinjeni tijekom i u povodu tih postupaka (*arg. ex čl. 151. st. 1. hr. ZPP-a*).

stranka može naknadno ostvarivati kao dio parničnih troškova prema uspjehu u parnici (čl. 168. st. 2. hr. ZPP-a).

Ako o provedbi određenog pretparničnog postupka, npr. postupka radi pokušaja mirnog rješenja spora, ovisi dopuštenost pokretanja parničnog postupka, tada se troškovi tog pretparničnog postupka u pravilu trebaju moći ostvarivati kao troškovi naknadno pokrenutog parničnog postupka. U prilog takvog rješenja govori, *per analogiam*, odredba čl. 159. st. 2. hr. ZPP, prema kojoj troškovi nagodbe koja je pokušana (čl. 324. hr. ZPP-a) ali nije uspjela, ulaze u parnične troškove.

Jedino ako bi nakon poduzimanja određenih pretparničnih radnji odnosno provedbe nekih pretparničnih postupaka zbog naknadnog razvitka odnosa među strankama, npr. zato što je dužnik ispunio svoju glavnu obvezu prije pokretanja parničnog postupka, otpala potreba za pokretanjem parničnog postupka radi ostvarivanja materijalnopravnih ovlaštenja radi ostvarenja kojih su poduzete određene pretprocesne radnje odnosno provedeni određeni pretprocesni postupci, naknada troškova tih radnji ili postupaka mogla bi se ostvarivati kao glavni zahtjev u posebnom parničnom postupku.

Ako je zakonom izrijekom rečeno da će se određeni pretparnični troškovi namirivati kao troškovi parničnog postupka, odnosno kao dio glavnog zahtjeva ili kao jedini glavni zahtjev, tada je put ostvarivanja tih troškova utvrđen takvim propisom.

*Troškovi pretparničnog postupka koji se u parničnom postupku
naknađuju kao parnični troškovi*

Prilikom odlučivanja o troškovima postupka sud stranci određuje naknadu samo onih troškova koji su bili potrebni za (svrhovito) vođenje postupka (čl. 154. st. 2., čl. 155. st. 1. reč. 1. hr. ZPP-a).

Troškove obvezatnih pretparničnih postupaka radi pokušaja sporazumnog rješenja spora u načelu treba smatrati troškovima koji su potrebni za ostvarivanje prava stranaka koje su u njemu sudjelovale i naknada tih troškova treba se moći tražiti u parničnom postupku kao naknadu troškova toga postupka. Naime, ako je provedba tih postupaka uvjet za dopuštenost ostvarivanja prava u parničnom postupku, tada je njihova provedba u tom smislu nužna pa stoga i troškove koje su stranke imale u njima u načelu treba smatrati potrebnima, dakle troškovima čija se naknada u načelu treba moći ostvariti u parničnom postupku (čl. 155. st. 1. reč. 1. hr. ZPP-a). Međutim, iako treba uzeti da su troškovi obvezatnih pretparničnih postupaka u gore naznačenom smislu u načelu potrebni za ostvarivanje prava u parničnom postupku, naknadu pojedinih od tih troškova koje su stranke imale

u tim postupcima moguće je tražiti u parničnom postupku samo ako su *in concreto* bili potrebni za (svrhovito) ostvarivanje pravozaštitne svrhe tih postupaka. Naime, ako se troškovi pretparničnih postupaka o kojima je riječ mogu u načelu smatrati troškovima koji se mogu ostvarivati kao troškovi parničnog postupka, tada se u parničnom postupku može tražiti naknada samo onih od tih troškova za koje se može ocijeniti da su bili potrebni za ostvarivanje pravozaštitne svrhe tih postupaka (*arg. ex* čl. 155. st. 1. hr. ZPP-a). U tom je smislu suđeno da oštećenik ima pravo tražiti naknadu odvjetničkih troškova za sastavljanje prijedloga koji je podnio odgovornom osiguravatelju jer je podnošenje takva prijedloga bilo potrebno da se postupak za mirno rješenje spora pokrene, ali i da nema pravo tražiti naknadu takvih troškova za sastavljanje odgovora na dopis osiguravatelja kojim je on taj prijedlog odbio,²⁵ valja uzeti stoga što taj odgovor nije bio u funkciji ostvarivanja pravozaštitne funkcije tog pretparničnog postupka.

Pravo na naknadu «potrebnih» troškova nastalih „u povodu postupka“ može se ostvarivati u parničnom postupku prema istim kriterijima po kojima se naknadađu i ostali troškovi parničnog postupka – u pravilu prema načelu predmnijevanog davanja povoda za parnicu, dakle ovisno o uspjehu u parnici, ali i prema drugim mjerodavnim kriterijima kad ima mjesta njihovoj primjeni u pojedinim slučajevima.

*Troškovi pret(mimo)parničnog postupka koji se
u parničnom postupku ostvaruju kao glavni zahtjev*

Troškovi pret(mimo)parničnog postupka, koji može biti i izvansudski, odnosno pretparničnih radnji u parničnom se postupku ostvaruju kao glavni zahtjev odnosno kao njegov (sporedni) dio ako se postupku u kome su nastali ne mogu ostvariti kao troškovi toga postupka. Oni se, najprije, u tom postupku tako ostvaruju ako imaju značenje troškova uzrokovanih radnjama čije poduzimanje ima značenje pretpostavaka za nastupanje određenih materijalnopравnih posljedica. Oni se zatim u tom postupku tako ostvaruju i ako se ne mogu u parničnom postupku ostvarivati kao troškovi toga postupka zato što su otpali razlozi za njegovo vođenje radi ostvarivanja prava radi ostvarenja kojega je bio pokrenut pret(mimo)parnični postupak odnosno poduzeta pret(mimo)parnična radnja. Do toga, npr., može doći u slučaju u kojemu su stranke u pret(mimo)parničnom postupku nagodbom riješile svoj spor, određivši pritom da će o troškovima toga postupka odlučiti sud, ako se one o tome naknadno ne dogovore, eventualno prema određenim kriterijima;

²⁵ VSRH: Rev-147/2010-2 – Izbor odluka VSRH br. 1/2012-223.

do toga, zatim, može doći i ako stranke u tom postupku ne sklope nagodbu, ali protivna stranka samoinicijativno ispuni svoju obvezu i time otkloni potrebu vođenja parničnog postupka radi ostvarenja prava radi ostvarenja kojega je pret(mimo)parnični postupak bio pokrenut; do toga može doći i u slučaju u kojemu je u posebnom pret(mimo)parničnom postupku bilo zatraženo sudsko osiguranje dokaza ili je on inače bio pokrenut radi pripremanja parničnog postupka, pokretanje ili nastavak kojega je naknadno postalo opsoletno.

Ako stranke u pret(mimo)parničnom postupku sklope nagodbu propustivši pritom riješiti i pitanje troškova toga postupka, treba, u načelu, uzeti da su one time riješile i pitanje naknade tih troškova u smislu da svaka od njih snosi svoje troškove toga postupka. Zato ne bi bilo ni materijalnopravne osnove za pokretanje posebnog parničnog postupka radi ostvarivanja njihove naknade. Na prihvaćanje takvog stajališta upućuje, *per analogiam*, odredba prema kojoj svaka stranka snosi svoje troškove ako je parnica završena sudskom nagodbom, a u nagodbi nije drugačije ugovoreno (čl. 159. st. 1. hr. ZPP-a). Stranka koja tvrdi da je volja stranaka prigodom sklapanja nagodbe o kojoj je riječ kojom nije riješeno i pitanje troškova postupka u kojemu je sklopljena bila drukčija, mora to dokazati u parničnom postupku koji pokrene radi njihove naplate.

Ako u pret(mimo)parničnom postupku stranke nisu sklopile nagodbu, ali je neovisno o tome protivna stranka ispunila svoju obvezu zbog čega je otpala potreba vođenja parničnog postupka radi ostvarenja te obveze, stranci prema kojoj je ta obveza tako ispunjena treba priznati pravo da u posebnom parničnom postupku ostvaruje svoju tražbinu na naknadu troškova pret(mimo)parničnog postupka – ako bi i u mjeri u kojoj bi po pravilima općeg obveznog prava na to bila ovlaštena s obzirom na sadržaj njihova odnosa u vezi s kojim je takva nagodba pokušana. Na takav zaključak, *per analogiam*, upućuje i odredba prema kojoj troškovi izvanparnične sudske nagodbe koja je pokušana (čl. 324. hr. ZPP-a), ali nije uspjela ulaze u parnične troškove (čl. 159. st. 2. hr. ZPP-a).

Naime, time što je otvorila mogućnost ostvarivanja naknade troškova jednog neuspjelog specifičnog izvanparničnog (sudskog) nagodbenog postupka prevladavanja spora kao troškova parničnog postupka u kojemu će se o njemu odlučivati, ta odredba indicira postojanje stava zakonodavca da troškove izvanparničnog (sudskog) nagodbenog postupka treba tretirati kao troškove nastavnog parničnog postupka i time im pridati značenje troškova pretpostupka koji je funkcionalno vezan s parničnim postupkom. Ona, međutim, indicira i postojanje jednog šireg načelnog pravopolitičkog stava da treba poticati sporazumno neparnično rješavanje sporova, stava koji je svoju potvrdu dobio i u nizu intervencija u hr. ZPP-u do kojih je došlo tijekom proteklih dvadesetak godina (čl. 186.a, 186.d – 186.g, 288.a, itd.),

stava koji treba naći svoj izraz i u mogućnosti ostvarivanja troškova vezanih uz razne oblike takvog rješavanja sporova kao troškova parničnog postupka, a ako to ne bi bilo moguće, onda u parničnom postupku u kojemu bi zahtjev za njihovu naknadu bio glavni zahtjev ili jedan od takvih zahtjeva.

Ako bi bio proveden postupak izvanparničnog osiguranja dokaza (čl. 272. hr. ZPP-a) nakon provedbe kojega je pokretanja odnosno nastavak vođenja parničnog postupka postalo opsoletno iz različitih razloga, redovito zato što je protivna stranka samoinicijativno ispunila svoju obvezu, trebalo bi u načelu stranci koja je pokrenula taj postupak priznati pravo da u posebnom parničnom postupku traži naknadu troškova toga postupka. Pritom bi ta stranka u tom postupku trebala dokazati da je provedeni izvanparnični postupak bio potreban te da bi se stoga i konkretni u tom postupku nastali troškovi radi ostvarivanja prava radi čijeg su ostvarenja bile poduzete radnje u vezi s kojima su nastali smatrali potrebnima u parničnom postupku do pokretanja kojega ipak nije došlo zato što je protivna stranka nakon što je taj izvanparnični postupak pokrenut samoinicijativno podmirila svoju obvezu. U prilog navedenog stava govori, *per analogiam*, i odredba prema kojoj troškove sudskog postupka za osiguranje dokaza stranka koja ih je dužna prethodno snositi pa i naknaditi protivnoj stranci (čl. 168. st. 1. hr. ZPP-a), može naknadno ostvarivati kao dio parničnih troškova prema uspjehu u parnici (čl. 168. st. 2. hr. ZPP-a).²⁶

ZAKLJUČNE NAPOMENE

Pravno uređenje hrvatskog parničnog troškovnog prava, jednako kao i srpskog te drugih postjugoslavenskih takvih prava, unatoč svoje relativne uopćenosti i nedovoljne preciznosti, s obzirom na vrijeme primjene normi koje ga definiraju, najprije prema ZPP-u iz 1956., zatim prema ZPP-u iz 1977., a nakon toga prema zakonima o parničnom postupku pojedinih postjugoslavenskih država, u kojima je njegova normativna osnova uglavnom „preživjela“ u bitnome u neizmijenjenom sadržaju, može se uglavnom smatrati „stabiliziranim“ i „protumačenim“. To, međutim, ne znači da se nizom sukcesivnih, treba se nadati promišljenim intervencijama ono ne bi moglo unaprijediti na normativnoj razini. Tome bi svakako mogle u bitnome pridonijeti i doktrinarne elaboracije toga prava kao cjeline ili pojedinih njegovih segmenata. Pritom bi komparativistički orijentirani pristup, čak i u postjugoslavenskim okvirima, mogao imati osobito značenje.

²⁶ U takvoj bi parnici sud trebao prejudicijelno riješiti pitanje bi li stranka imala pravo na naknadu troškova izvanparničnog postupka radi osiguranja dokaza u parničnom postupku koji bi pokrenula da protivna stranka nije samoinicijativno ispunila svoju obvezu.

Prof. Dr. MIHAJLO DIKA
Professor emeritus, Faculty of Law
University of Zagreb

COSTS INCURRED IN THE COURSE AND IN CONNECTION
WITH CIVIL PROCEEDINGS IN CROATIAN LAW

Summary

The paper defines the general notion of the costs of civil proceedings, and their components – the costs incurred during the civil proceedings and the costs incurred in connection with those proceedings. This will be done from the aspect of Croatian law, but, also of Serbian law, considering the similarity of the normative basis of the Croatian and Serbian Law on Civil Procedure. In addition, the status of pre-litigation costs whose compensation is obtained in litigation as compensation for the costs of that procedure and the status of such costs that are obtained in litigation as a part of the main or secondary claim will be analyzed.

Key words: litigation, litigation costs

Literatura

- Betto N., *Pravdni postopek, Zakon s komentarjem*, 2. knjiga, Ljubljana, 2006.
- Grbin I., „Troškovi parničnog potupka“, *Naša zakonitost*, br. 9-10, Zagreb, 1989.
- Grbin I., „Vrijednost predmeta spora te troškovi parničnog postupka“, *Godišnjak 14, Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse*, Organizator, Zagreb, 2007.
- Dika M., *Građansko parnično pravo, Utvrđivanje činjenica*, VII. knjiga, Zagreb, 2018.
- Juhart J., *Civilno procesno pravo FLR Jugoslavije*, Ljubljana, 1961.
- Poznić B., Rakić-Vodinelić V., *Građansko procesno pravo*, 17. izdanje, Beograd, 2015.
- Triva S., Dika M., *Građansko parnično procesno pravo*, 7. izdanje, Zagreb, 2004.

Datumi prijema i prihvatanja rada

Primljen: 09.10.2021.

Prihvaćen: 24.10.2021.

ORIGINALAN NAUČNI RAD